

COME ON, SHOOT!

Aastaid “jõledaid pessimistlikke” teoseid loonud **Marko Mäetamm** räägib **Kadri Karrole**, miks on tema äsja kahes galeriis avatud näitus “üdini positiivne”.

▶▶ 34

areen

33 ◀◀

Kunstnik Marko Mäetamme (47) esimesest isikunäitusest on möödas üle kahekümne aasta. Sellest ajast tänaseni on kunstnikul olnud arvukalt näitusi Eestis ja mujal. Aastatega on kogunenud auhindu, ainsa eestlasena on Mäetamm esindanud kaks korda Eestit Venetia bienaalil - 2003. aastal (John Smithina, koos Kaido Olega) ja aastal 2007 projektiga "Loser's Paradise". Ta on pikalt tegutsenud õppejõuna, olnud kaheksa aastat Eesti Kunstiakadeemia vabade kunstide teaduskonna dekaan. Sel nädalal avas Mäetamm näituse "Painting and waiting" Draakoni ja Hobusepea galeriides. Üle 13 aasta on see kunstniku esimene isikunäitus, kus väljas ainult maalid.

MIDA VÄIKSEMAS KOHAS
TEGUTSED, SEDA LÜHEMAKS
SEE SU SAMMUD TEEB.

Näitus

"Lolliks oled läinud või?" sai Mäetamm kuulda inimestelt, kellele ta rääkis, et kavatseb ühe oma vana töö üle maalida. "I give everything to my friends. I always do" on kõnealuse töö nimi. Seda enam pole. Kaheteistkümnest paneelist koosnev 24 meetrit pikk ja 3 meetrit kõrge teos pääses publiku ette kaks korda, korra Tallinnas Rotermanni soolalaos, korra Pärnus Chaplini keskuses. "Ma ei olnud temaga ise üldse rahul, ta oli minu jaoks kuidagi mõttetult suur," räägib kunstnik. Möödunud suvel käis Mäetamm jooksmas ("et mõtteid mõelda") ja tekkis idee, et see töö tuleb üle maalida. "Mul oli eelmisel aastal lisaks ka õudne finantsiline madalseis. Mõtlesin siis, et seisab ju terve virn töid, nagu puuriit. Ja kuna siamaami ei ole ei mul ega kellelgi teisel seda igapidi kohmakat tööd vaja läinud, siis mõtlesingi, et saan ju sellest eraldi töid teha."

Mäetamme vana töö on saanud uuteks rõõmsates toonides koomiksiteks. Jah, ta jutustab endiselt lugusid. Kuid - kirveid seekord pähe ei lööda ja püssi pole kapist väljagi võetud.

"Ma olin jõudnud sellisesse olukorda, kus igalt poolt tuli mulle signaale, et miks ma teen muudkui neid koledaid negatiivseid töid, ja kaua ma neid siis teen. Mind ei olnud sellised kommentaarid tegelikult kunagi häirinud, sest ma olen alati olnud veendunud selles, mida ma teen, ja ma ei lasknud teiste arvamusel end muuta. Aga ühel hetkel hakkas mu oma naine ka küsima, miks ma neid jõledaid pessimistlikke asju teen," räägib Mäetamm. "Ma olen siis ikka vastanud, et sellepärast, et ma olen ühiskonnakrii-

tiline, kusjuures mitte seetõttu, et see on moes, vaid sellepärast, et ma olengi. Mind häirib see kõik. Mulle ei meeldi perevägivald, mulle ei meeldi sassis suhted."

Ükskord pidi see vist siiski juhtuma - Mäetamm sai mõot täis. "Mõtlesin, et aitab, ma ei taha enam kuulda seda juttu ja teen programmilise näituse, mis on üdini positiivne," räägib kunstnik naerdes.

Kunstniku töö

"Maalidega alustasin septembris ja kogu vaba aja olen neid teinud. Hommikul üheksast tullen, päeval on võimalik midagi muud vaja teha, siis tulen jälle stuudiosse ja jätkan. Raadio käib, sest siis ei pea plaati ka vahetama. Täielik mullistumine, isoleerumine muust maailmast," kirjeldab Mäetamm tööde valmistamise protsessi. Seitse kuud tööd.

"Ma pole ühegi näitusega nii kaua tegele- nud. Sellepärast ongi kahju, et näitusegraafik on selline, et näitus on kümme päeva lahti. Seitse kuud võrdub kümme päeva. See on traagiline ja omamoodi groteskne."

Olen nõus. Ja olen sama juttu kuulnud paljudelt - näitused on galeriides nii lühikest aega lahti, et enne, kui jõuad vaatama, on juba ports järg-

FOTOD TIIT BLAAT

Marko Mäetamm

- Kunstnik.
 - Sündinud Viljandis, elab ja töötab Tallinnas.
 - Lõpetas 1993. aastal Eesti Kunstiakadeemia graafika osakonna bakalaureuseõppe, 1995. aastal kaitses EKAs kunstimagistri kraadi.
 - Töötanud EKAs litomeistri, õppejõu ja dekaanina, hetkel juhendab samas magistrante.
 - Esindanud kaks korda Eestit Venetia bienaalil (aastatel 2003 ja 2007).
 - Teda esindavad Temnikova & Kasela galerii ja Gallery Nettie Horn Londonis.
- Vaata lisa** www.maetamm.net.

mise kunstniku uusi töid seintele sätitud.

"Aga räägime rahast ka - saan Kultuurkapitalilt stipendiumi, olen õnnelik, kasutan selle ära. Kuid mulle meeldiks, et need, kelle raha eest see toimub, näiteks inimesed, kes oma raha kasiinos maha mängivad, saaksid ka näitust vaatama minna. Neil on ju eriti vähe aega, hommikul ei saa nad ilmselt silmi lahti ja öhtul nad on jälle kasiinos. Kümme päeva on läinud nagu unenägu. Nemad on ju minu sponsorid! See oleks ainus asi, mida ma saaksin neile tagasi anda. Näidata, mida ma siis nende rahaga tegin. Minu meelest oleks see väga armas. Aga me ei kohutu. Oleme nagu koit ja hämarik," mõtiskleb kunstnik ja naerab südamest.

Kunsti müümine

Mulle meeldivad hirmsasti Mäetamme maalitud taldrikud. Ühe portsu neid müüs ta hiljuti Temnikova & Kasela galeriiga Miamis käies Art Basel kunstimessil ühele "über-coolile New Yorgi galeriile". Aga kuidas müüdu müük läheb?

"Ma ei müü palju. Ma ei saa enast kuidagi paigutada ühegi meediumi sisse ja eks see on inimestele natuke desorienteeriv. Lisaks leitakse tihtipeale, et mu ideed on vägivaldsed ja hämarad. Minu arust on nad aga samal ajal kõike muud ka," räägib kunstnik. Ja tunnistab samas, et ega ka ta enda kodu seintel Mäetamme töid leia.

"Mina ei taha oma töid endale koju. Miks nad peaksid mul seinte peal olema?" naerab ta. Mäetamme tööd ei ole ostmiseks kuigi mugavad, nii sisu kui vormi tõttu. Kuid siiski: "Vahel on ostetud. Ja seda enam tundub mulle, et õiged inimesed on ostnud, need, kes tõesti leiavad sealt selle asja üles, mida olen kuidagimoodi üritanud oma töösse sisse panna."

Kunstnik leiab, et müümise peale ei tohiks kunsti tehes mõelda. Teda ei huvita lihvitud ja meeldiv "müügi-kunst" või tehniline virtuoossus. "Ma olen aru saanud, et paljud inimesed ostavad kunsti selleks, et see lööks neil ninast vere välja - oi, küll on osavalt tehtud, kuidas kunstnik küll suudab nii osavalt maalida? Mind ei huvita see. Kogu lugupidamise juures ka sellise kunsti suhtes, kuid opkunst tegi selle kõik omal ajal ära. Vasarely illusioonid olid juba nii põhjatud, et sealt pole kuskile edasi minna. Tehniline meisterlikkus on võib-olla omaette programm või agenda, aga mulle näib, et mitte minu oma."

Kunstnik

"Ma ei oska nimetada hetke, mil minust kunstnik sai. Sellist konkreetset tunnet pole ma kunagi tundnud. See on protsess. Ja ega ma ei nimetagi enast kunstnikuks, kui just ei pea kuskile midagi kirjutama. Eks ma siis kir-

MARKO MÄETAMM, KUNSTNIK: "Ja ega ma ei nimetagi ennast kunstnikuks, kui just ei pea kuskile midagi kirjutama. Eks ma siis kirjutata ikka "Marko Mäetamm, kunstnik". Ei kirjuta "Marko Mäetamm, inimene". Mulle selline epateerimine ka ei meeldi," räägib Mäetamm.

jutan ikka "Marko Mäetamm, kunstnik". Ei kirjuta "Marko Mäetamm, inimene". Mulle selline epateerimine ka ei meeldi," räägib Mäetamm. Ta on olnud autojuht, remondilukksepp, transporditöölaine, õppejõud, dekaan. "Aga et olen nüüd valmis kunstnik... Selline tunne ei jõua vist minuni kunagi, ajan kogu aeg midagi taga. Seista kindlalt nagu tamm, see oleks küll õudne."

Mäetamm on veendunud, et kunstiga tegelemine on millegi kompensatsioonimehhanism. "Kunst on tegelikult nii irratsionaalne, ilma selleta saaks kõik asjad aetud siin elus. Saaks hommikul üles ärgata ja öhtul magama minna, vahepeal süüa hankida,

Vaata Marko Mäetamme videotöid digilehest ajaleht.ekspress.ee

lemine veel nii lapsemeelne, ei osanud selliseid asju planeeridagi, tundus, et siin oli niigi nii palju tegemist”.

“Mujal muutud julgemaks, pääsed anonüümsemasse keskkonda, mõtted muutuvad puhtamaks ja ambitsioonikamaks. Sa ei hakka mõtteid projitseerima võimalike nägude peale publikus. Mida väiksemas kohas teutsed, seda lühemaks see su sammud teeb. Lõpuks küll jooksed, aga nii väikeste sammudega, et praktiliselt seisad paigal. Küta küll õudse hooga, aga teed absoluutselt samu asju kogu aeg. Suunurgad vahused, käed-jalad liiguvad, aga välja tuleb ikka samamoodi! Minu meelest on see igav. Luua üht ja sama produkti ja leida endale viis apodeerijat, olla neis alati kindel ja nemed sinus,” räägib Mäetamm.

Ta ei saa aru, miks mõned noorema põlve kunstnikud jäävad pärast EKA lõpetamist kohe paikseks ja asuvad tudengeid õpetama. “Praegu on ju nii lihtne minna. Saab odavalt reisida. Mine ja ela! Tee mõni näitus kuskil Berliinis ja vaata, kaua sul jaksu jätkub! Siia jäämine ja kohe karja tudengite õpetamine on viimane asi, millega tegelema hakata, kui sul on ambitsiooni. Siis on jube kiire tulema see jutt, et elu on nõme. Muidugi on nõme, sest sa eladki nõmedalt oma elu. Mis sa vahid siin?!” Mäetamm oli ise esimest korda pikemalt Eestist ära alles üle 40aastaselt, pool aastat Londonis, siis kui “oli sisuliselt juba koomas, hallid viigipüksid kapis...”. Ära käimist peab ta siiani suurepäraseks käiguks.

“Lõppude lõpuks on meil ainult üks elu. See reis võiks pikem olla. Tuleb asju julgemalt ette võtta. Eks siis paistab, kuhu see asi välja jõuab.”

Kunst andis talle enesekindluse, ta veendus, et just see on tema rada. Ja ta on kindel, et kunsti juurde jäävad vaid need, kellele on kunsti tingimata vaja.

“Need, kellele tunduvad teised ukseid suletud olevat ja on ainult üks auk, siis sealt ta, raibe, see rott, ronib nii kaugele kui võimalik, kas või kanalisaatseitorudesse!”

Ära käimine

“Kõik peaksid vahel ära käima. Siis õpid ennast kuulama ja nägema. Õpid asju märkama ja võrdlema. Ma leian, et kunstnikule on see eriti oluline. Vaid oma pisikeses suletud süsteemis tegutsemine kammitseb,” arvab Mäetamm. Ta räägib, et kahetseb siiamani, et juba üheksakümnendatel välismaale ei läinud, aga siis oli “mõt-

Vägivald (igaks juhuks ja hästi lühidalt)

“Minu töodel ei ole *flashback*’id minu elust. Teen neid selleks, et näidata inimestele, mis ümberringi toimub. See on ainus, mida ma vägivald vastu teha saan. Pean oma väikest võitlust. Topin sedasama vana sokki senikaua nina alla, kuni inimesed saavad aru, et see on must. Selleks, et võetaks teadmiseks, et sokid tuleks ära pesta, mitte aga seda fakti ignoreerida ja rõõmsalt mustade sokkidega edasi käia. Mult küsitakse Eestis pidevalt, miks ma selliseid kolemaid töid teen. Kas mul on siis kole elu? Maailmas on niigi nii palju negatiivset, miks sa seda veel juurde toodad? Aga - maailmas on alati negatiivset olnud. Meie ülesanne on sellega mitte leppida. Meie ülesanne on selle peale mõelda ja mitte ära unustada. Ei tohi muutuda külmaks hülgeks.”

Kolm tundi meeldivat jutuaajamist kunstniku ateljees, kolm külge lehes (hea küll, üks külge on foto). Kunstnikul seitse kuud tööd ja...

näitus “Painting and waiting” Hobusepea ja Draakoni galeriides 13. aprillini 2013.

paljuneda, mingi töö leida. Loomingulised alad on ühed raskemad, mida elu jooksul pidada. See ei saa olla lihtsalt *fun*. See on pigem millegi kompenseerimiseks, kuskil on puudus, vajaka jäämine.”

Ta meenutab, et oli lapsepõlves

sotsiofoob, ei julgenud suud lahti teha teiste ees, sai halbu hindeid, kuigi teadis, ei julgenud aga vastata. “See võib vabalt olla põhjus, et meeleorganid otisisid kanalit, mille kaudu saaksin oma jutte rääkida, miks muutusin kunsti suhtes vastuvõtlikuks,” arutleb ta.

SEISTA KINDLALT
NAGU TAMM, SEE
OLEKS KÜLL ÕUDNE.